

Dorpsstraat 7
2712 AB Zoetermeer

't Seghen Waert

jaargang 19 aflevering 3

juni 2000

verenigingsblad van het Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

Historisch Genootschap Oud Soetermeer

Bestuur

dhr. E.H. Oskam, voorzitter
Juweellaan 175, 2719 SB Zoetermeer
tel. (079) 361 65 38

vacature secretaris: vacant

dhr. H.B. Huurman, penningmeester
Edelsteensingel 172, 2719 RC Zoetermeer
tel./fax (079) 362 17 30

dhr. B.F. Tuinstra (A.W.Z.)

dhr. C.A.M. Klein (G.W.Z.)

dhr. J.W. Dreise (I.S.V.)

dhr. A.C.J. Vermeulen (publicaties)

mevr. P.E. Vijverberg (PR)

Archeologische werkgroep

dhr. B.F.F.H. van der Ven
Douzapad 30, 2722 AX Zoetermeer
bvdiven@worldonline.nl
tel. (079) 342 79 91

Genealogische werkgroep

mevr. M.E. Vijverberg-Kalkema
Stekelbaarsloot 35, 2724 AR Zoetermeer
kalkema@stad.dsl.nl
tel. (079) 331 65 52

Interviewgroep Sprekend Verleden

dhr. E.W. van den Burg
Fr. Hendriklaan 32, 2712 EE Zoetermeer
e.v.d.burg@hccnet.nl
tel. (079) 316 48 58

Archief en bibliotheek

mevr. J.M.C. Huisman-Aaftink
Bernhardstraat 2, 2712 CS Zoetermeer
jokehuisman@hetnet.nl
tel. (079) 316 31 79

Ledenadministratie

dhr. A.Ph. Rademaker
Banckertstraat 5, 2712 KK Zoetermeer
tel. (079) 316 43 74

Redactie

mevr. C.J. Moerman-van Voorst
Dublinstraat 253, 2713 HT Zoetermeer
cmoerman@wirehub.nl
tel. (079) 352 14 88
mevr. P.E. Vijverberg
dhr. Th. J.A.M. van der Poel
dhr. R. Grootveld
dhr. A.C.J. Vermeulen

't Seghen Waert is een uitgave van het
Historisch Genootschap Oud Soetermeer.
ISSN: 1384-7260

Het Historisch Genootschap is gevestigd in
't Oude Huis, Dorpsstraat 7
2712 AB Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

Openingsdagen archief en bibliotheek:

iedere woensdag 14.00-17.00 uur

Inloopmiddag A.W.Z.:

eerste zondag van de maand 14.00-17.00 uur

Inloopavond G.W.Z.:

eerste maandag van de maand 20.00-22.00 uur

Inhoud

Van de bestuurstafel	2
Activiteitenkalender	3
Nieuwe leden	5
Dorp in Oorlog, Zoetermeer 1940-1945	6
Van Meer en Moer, de ontstaansgeschiedenis van Zoetermeer deel II	7
Zoetermeer ruim 1000 jaar oud!	12
Sprekend verleden in gesprek met Mies Boonekamp-van Haastert	15
Overzicht van publicaties van het HGOS	22

Van de redactie

Deze aflevering van ons blad duiken we heel ver terug in de tijd met artikelen van Bouke Tuinstra en Marco Mosselman. Zij proberen het ontstaan van Zoetermeer te reconstrueren middels de eerste ontginningen en de door de Archeologische Werkgroep gevonden daliegaten. Ja, inderdaad, daliegaten! De voorzitter blikte nog even terug op de discussie in de ledenvergadering. Het bestuur zal bezwaar aantekenen tegen gemeentepannen in de Dorpsstraat. En u kunt nogmaals kennismaken met onze laatste publicatie, *Dorp in Oorlog, Zoetermeer 1940-1945*, dat een 'must' is voor iedereen die belangstelling heeft voor de Zoetermeerse historie, oftewel wij allemaal!

Kopij voor de volgende aflevering graag uiterlijk 25 augustus inleveren bij de redactie.

Van de bestuurstafel

Voorgenomen sloop drietal panden Dorpsstraat

In het beleidsplan 2000/2005 is o.a. opgenomen het beter inhoud geven aan "het stimuleren van het behoud van monumenten in Zoetermeer". Een werkgroep monumenten zou daartoe in het leven geroepen moeten worden. De Gemeente Zoetermeer is voornemens de panden Dorpsstraat 109 (voormalig café 't Centrum van Kees Koot), 111 (voorheen Hikke's vishandel) en 113 te slopen. Men heeft plannen voor nieuwbouw op deze plaats recht tegenover de muziekschool en oude Openbare lagere school. Het bestuur van het HGOS is van mening dat deze historische panden niet uit de Dorpsstraat mogen verdwijnen.

Volgens het bestemmingsplan Dorpsstraat zijn twee van de drie panden beeldbepalend. De gemeentelijke nota monumentenbeleid 1999 stelt dat monumenten en beeldbepalende panden alleen onder bepaalde voorwaarden mogen worden gesloopt. Het bestuur van het HGOS en de ledenvergadering van 10 mei j.l. hebben het voornemen bezwaar aan te tekenen tegen het voorgenomen besluit waarbij als hoofdinvulschoek geldt dat :

- de panden oud zijn, waarschijnlijk 18e eeuws
 - ze een belangrijk onderdeel uitmaken van de Dorpskern en de cultuur-historische structuur
 - de panden ook door de gemeente zijn aangewezen als beeldbepalend
- en het bestemmingsplan stelt dat "het van belang is voor de stedenbouwkundige kwaliteit dat het beeld van de Dorpsstraat als historische kern van de gemeente behouden blijft, hetgeen betekent dat als algemeen uitgangspunt zal moeten gelden het behoud en de verbetering van het historische en kleinschalige, gevarieerde karakter van de Dorpsstraat".
- Het bestuur houdt u op de hoogte.

Erris Oskan

Activiteitenkalender

- Za 24 juni: Fietstocht door 'De Grote Polder' in Zoeterwoude.
Vertrek 10.00 uur van 't Oude Huis, Dorpsstraat 7.
Zie toelichting.
- Za 15 juli: Excursie naar de Beemster, Egmond en Bergen.
Vertrek 8.30 uur Marijkestraat/Oranjelaan.
Zie toelichting.
- Za 9 september: Open Monumentendag, met als thema 'Water'.
Zie toelichting.
- Do 28 september: Forum over Zoetermeer aan de rand van het 'Groene Hart'.
Tijd: 20.00 uur; locatie: Stadhuis, ingang Markt.
Zie toelichting.

Toelichting zaterdag 24 juni:

De Grote Polder is een uniek gebied. Hier ligt nog het dikke pakket veen, dat in Zoetermeer in de late middeleeuwen is afgegraven. Onder begeleiding van deskundigen fietsen we door de polder en bezoeken onder meer een molen en een kaasboerderij. In de buurt van de polder loopt ook een beroemd 'kerkepad' langs welke eeuwenoude route boeren en arbeiders door de polder naar de kerk liepen. Inmiddels is dit een populair fietspad.

Aanmelden bij Corrie de Graaf (316 72 76) of bij Gertjan Moers (316 36 60).

Toelichting zaterdag 15 juli:

We bezoeken eerst de in 1612 drooggemaakte polder de Beemster. Deze polder is uniek door de inrichting van het landschap en is hierdoor onlangs door Unesco op de werelderfgoedlijst geplaatst.

In Egmond-Binnen stond vele eeuwen geleden de Sint Adalbert abdij en sinds de tiende eeuw een abdij, bewoond door benedictijner monniken. Deze werd verwoest door geuzenhoofdman Sonoy in 1573. In 1935 is er een nieuw benedictijner klooster gesticht. Wij bezichtigen daar de kaarsenfabriek en in de tentoonstellingsruimte kaarsen, iconen en keramiek.

In het idyllische kunstenaarsdorp Bergen, waar de 'Bergense School' is ontstaan, bezoeken we de ruïnekerk, overblijfsel van de ook door Sonoy verwoeste gotische kerk uit de veertiende eeuw, Bergens grootste en oudste monument.

Plm. 18.00 uur zijn wij terug in Zoetermeer. De kosten bedragen voor leden fl. 30,00 en voor niet-leden (voor zover er plaats is) fl. 40,00 per persoon. Dit bedrag kan worden gestort op Postbank nr 3426901 ten name van Historisch

Genootschap Oud Soetermeer, onder vermelding van 'excursie Egrond' .
Tevoren aannemen is noodzakelijk: bij Fia Brandhorst (351 71 47) of bij Cor
van Wieringen (316 37 64) .

Toelichting zaterdag 9 september:

Zoals ieder jaar is ook het Oude Huis opengesteld, waar onze werkgroepen
actief bezig zullen zijn. De AWZ is bezig met wassen, plakken en conserveren
van de meest uiteenlopende objecten van de vele opgravingen. De GWZ is
aanwezig met misschien wel uw stamboom. Ook het foto-archief met zijn
duizenden foto's zal te bezoeken zijn.

Op de grote Dobbe vinden wateractiviteiten plaats, met name gericht op de
jeugd. Er verschijnt een publicatie met als thema 'Water' .

Toelichting donderdag 28 september:

Prominenten uit de regio en uit het land zullen onder leiding van een bekende
Nederlander spreken over de toekomst van Zoetermeer en het Groene Hart .
Met dit forum sluit het HGOS op gepaste wijze de jubileumjaren 1999 en
2000 af.

Contributie-2000

Van ruim honderd leden is de contributie nog niet ontvangen. Bent u een van
hen? Wilt u a.u.b. fl. 27,50 overmaken op Postbank nr 3426901 ten name van
Historisch Genootschap Oud Soetermeer.

Bloembinderij

DE NOBEL

- voor al uw
- a Relatiegeschenken
 - a Bloemdecoraties
 - a Smaakvolle boeketten
 - a Bruidswerk
 - a Rouwwerk

Dorpsstraat 86k, Zoetermeer, telefoon (079) 316 93 11

Nieuwe leden

De volgende nieuwe leden heten wij hartelijk welkom in onze vereniging. Voor zover niet anders vermeld, wonen allen in Zoetermeer.

Mw. A.C. van Andel, Graaf Janstraat 136

Mw. M.C. Boonekamp-van Haastert, Voorweg 121

Dhr. G. Cammeraat, Kadijkselaan 41, Bergambacht

Mw. J.A. van Eck-van der Spek, Haarstraat 58a, Rijssen

Dhr. H. Griep, Lyonpad 3

Dhr. A. Hartman, Vinkstraat 9, Hulst

Dhr. A. van Hell, Hoekerkade 67

Dhr. J. Hoefsloot, Roelantshove 34

Dhr. J. van 't Hoog, Voorweg 170a

Mw. C.G. Korteweg, Sophiaplaats 10

Dhr. A. van der Meulen, Hoevenbos 33

Dhr. H. Pauwels, Belgiëlaan 29

Dhr. M.C.J. Pieterse, Dorpsstraat 31

Mw. C. Prins-Lievers, Mariaplaats 9

Mw. A. van Rheenen, Sanne van Havelteplein 56

Dhr. J. Roskamp, Regenboogsingel 25

Mw. R. Smits-Bolleboom

Dhr. M. van Swieten

Dhr. S. van der Veen, Kloosstraat 7

Mw. W.V. Vollebregt-van der Goes, Jan van der Heydenstraat 46, Bleiswijk

Dhr. T. Vonk, Loeteweg 30, Hazerswoude

Dhr. L. Westerman, Hockeypad 35, Hellevoetsluis

Het lidmaatschap kost fl. 27,50 per jaar. Bewoners op een zelfde adres kunnen de vereniging steunen middels een gezinslidmaatschap ad fl. 13,75. Als lid ontvangt u dit blad vijf keer per jaar en kunt u gratis of tegen gereduceerd tarief deelnemen aan onze activiteiten. Door uw lidmaatschap steunt u het onderzoek naar en behoud van het historisch erfgoed in Zoetermeer.

Wilt u zich opgeven als lid of een lidmaatschap cadeau geven, belt u dan met dhr. A.Ph. Rademaker, tel.: (079) 316 43 74.

Dorp in Oorlog, Zoetermeer 1940-1945

Op 12 mei jongstleden werd het eerste exemplaar van *Dorp in Oorlog* door burgemeester dr. L. van Leeuwen aan drie generaties van de familie Roos gepresenteerd. Drie generaties omdat de verhalen over de oorlog telkens weer doorverteld worden, in gedachtig het monument in het Wilhelminapark: (Joz 4:6) "Wanneer uw kinderen morgen vragen zullen: wat beduiden deze stenen?" Meer dan 200 mensen waren aanwezig tijdens de presentatie. De locatie was voor de meesten zeer bekend: de uitspanning Ons Genoegen van Toon van Fraassen, oftewel De Meerbloem aan de Dorpsstraat 121. In dit café werd de erwtensoep gemaakt die tijdens de hongerwinter door voedselhalers uit de steden voor een kwartje kon worden genuttigd. Eigenaar Univé was zo vriendelijk de zaal voor ons genootschap ter beschikking te stellen. Voor het eerst heeft het Historisch Genootschap, in samenwerking met het Gemeentearchief Zoetermeer, een gebonden boek geproduceerd. Het oogt dan ook zeer fraai met de harde koft en de kleurenopdruk.

De binnenzijde nodigt uit tot kijken en lezen. Meer dan 100 illustraties verlevendigen de 192 pagina's in het boek, vele nog nooit gepubliceerd. De teksten, afgewisseld met interviews, zijn verdeeld over acht hoofdstukken die de tijd tussen ongeveer 1930 en 1948 beslaan. Het boek gaat dan ook niet alleen over de meidagen van 1940 en 1945, de Arbeitseinsatz en de hongerwinter maar ook over de samensmelting van Zoetermeer met Zegwaard, de crisisjaren, de mobilisatie, Luchtbeschermingsdienst, landbouw, vervoer en nijverheid, vluchtelingen, inkwartiering van Nederlandse en Duitse soldaten, distributie, ijspret, vorderingen, de Hous Pousfabriek, de belevenissen van tandarts Kentgens, het verzet en ook over de slachtoffers, hun wonden en litten.

U kunt dit prachtige boek krijgen voor de geringe prijs van fl. 48,95 (excl. porto).

Hoe? U kunt *Dorp in Oorlog* afhalen op 't Oude Huis op woensdagmiddag en donderdagavond of even op deze tijdstippen bellen (079-319 06 83), waarna het u wordt toegestuurd. Ook kunt u het gemeentearchief ma-vr bellen tijdens kantooruren (079-346 85 77). Zolang de voorraad strekt, is het boek ook in het Stedsmuseum en de Zoetermeerse boekhandels verkrijgbaar.

Van Meer en Moer, de ontstaansgeschiedenis van Zoetermeer deel II

Bauke Tuinstra

Jagers en vissers

In het eerste millennium van onze jaartelling was een groot deel van Holland bedekt met een uitgebreid moerasgebied dat zich vanaf de kuststrook tot in Utrecht uitstreckte. In de vroege middeleeuwen was deze wildernis vrijwel onbewoond, al zal het moeras ongetwijfeld sporadisch bezocht zijn door jagers en vissers. Bewoning was er voornamelijk langs de kust en langs de rivieren. Ten noorden van Zoetermeer, langs de (Oude) Rijn bevonden zich, volgens een register uit circa 860, eigendommen van de bisschop van Utrecht. Genoemd worden onder andere Alfna (Alphen), Leiton (nabij het huidige Leiderdorp) en Suetan. De laatste naam wordt in verband gebracht met Zwieten, een nederzetting aan de monding van de Zwiet, een zijrivier van de Rijn. Wanneer men dit riviertje, de huidige Weipoortse Vliet, in die tijd stroomopwaarts volgde, dan kwam men uit in een natuurlijk meer in het midden van het veengebied: het Zoetermeerse meer. Het is aannemelijk dat dit meer door de bewoners van de Rijnsoever werd bezocht voor jacht en visvangst, wellicht reeds vanaf de Romeinse tijd. Mogelijk bevond zich aan de oevers van dit meer al vroeg in de middeleeuwen een nederzetting van vissers. Om de geschiedenis van de eerste nederzetting te achterhalen zijn maar heel weinig bronnen beschikbaar: documenten uit deze tijd zijn zeer schaars en eventuele archeologische resten zijn bijna allemaal in later tijd vernietigd. Daarom moeten we de oudste geschiedenis afleiden uit analoge ontwikkelingen in de omgeving.

Over de naamgeving van Zoetermeer is reeds veel geschreven. Een logische verklaring is dat het meer de naam van het riviertje de Zwiet heeft overgenomen: Zwietmeer. Dit moet dan later verbasterd zijn tot Zoetermeer, een naam die op de nederzetting is overgegaan. Naderhand, toen de nederzetting belangrijker werd dan de waterplas, is de naam van het meer veranderd in Zoetermeerse meer en, na de inpoldering in 1611, de Zoetermeerse Meerpolder.

De graaf op bezoek

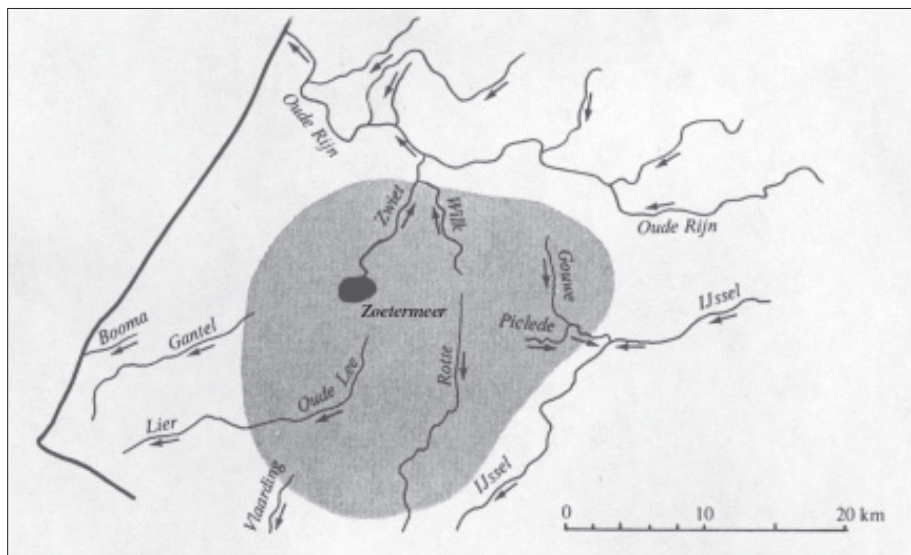
Holland hoorde in de middeleeuwen bij het gebied van de Duitse keizers. Deze gaven het in leen aan de graven van Holland. De graven hadden de gewoonte eenmaal per twee jaar een rondgang langs de nederzettingen in hun gebied te maken om ter plaatse recht te spreken. Deze rechtszitting werd de botding

genoemd, een samenrekking van 'bot' (gebod) en 'ding' (rechtszitting). De nederzettingen waar de graaf langs kwam hadden de verplichting het grafelijk gevolg gedurende het bezoek te onderhouden. Toen de tweejaarlijkse rechtszitting werd afgeschaft, werd deze onderhoudsverplichting omgezet in een belasting, botting genaamd. Deze belasting werd alleen opgebracht door dorpen die de graaf voorheen bezocht had. Nieuwe nederzettingen en dorpen die na de afschaffing van het ding door gebiedsuitbreidingen onder de graaf kwamen te vallen, waren ervan vrijgesteld.

In het jaar 985 verkreeg graaf Dirk II van de koning een grote gebiedsuitbreiding. Aangezien de nederzettingen in dit gebied niet op de zogenaamde bottinglijsten voorkamen, was het ding in dit jaar blijkbaar reeds afgeschaft. Lijsten van nederzettingen die botting moesten opbrengen zijn bekend uit grafelijke rekeningen uit de 13e eeuw. Zoetermeer bevindt zich onder de dorpen die op de bottinglijsten voorkomen, waaruit we kunnen afleiden dat Zoetermeer in 985 reeds als nederzetting bestond.

De grote ontginning van de wildernis

Behalve een gebiedsuitbreiding kreeg Dirk II in 985 ook de rechten op de wildernis: het reusachtige onontgonnen veengebied. Het werd voor hem lucratief om dit in cultuur te brengen. Door groei van de bevolking en het verloren gaan van landbouwareaal in de kuststrook was er behoefte aan

Het veenkussen (grijs) tussen (Oude) Rijn, (Hollandse) IJssel en Maas met de afwateringsriviertjes, waaronder de Zwier en het Zoetermeerse meer

landbouwgrond en door belastingen te heffen kon de graaf een graantje meepikken van de opbrengst. Een gelukkige bijkomstigheid was dat de 10e eeuw uitzonderlijk droog was waardoor de bovenlaag van het veengebied enigszins uitgedroogd en daardoor gemakkelijker te betreden was.

Dirk II nam de grootschalige ontginning van het veengebied voortvarend ter hand. Stukken wildernis werden afgebakend en uitgegeven aan groepen vrije boeren, in ruil voor een kleine jaarlijkse vergoeding, de recognitietijns. De rechten en plichten van de pioniers werden gedetailleerd geregeld in een contract, de Cope. De term Cope herkent men nog in veel plaatsnamen in Holland en Utrecht, bijvoorbeeld Boskoop.

Een zogenaamde Cope ontginning heeft steeds dezelfde structuur, die op veel plaatsen, met name ten noorden van de Oude Rijn nog in het landschap is terug te vinden.

Om het moerasland in gebruik te nemen moest er eerst worden gezorgd voor een goede afwatering. Men ging vaak uit van een natuurlijk stroompje, dat eventueel werd gekanaliseerd. Loodrecht op deze ontginningsbasis groef men een stelsel van evenwijdige sloten het veengebied in. Omdat het veengebied hoger lag dan het omringende land, werd het water door het natuurlijk verval via sloten en veenriviertjes afgevoerd.

De afmetingen van het ontgonnen land werden nauwkeurig bepaald met behulp van een lange meetstok: de roede. De kavels die zo ontstonden hadden een vaste breedte van 30 roeden en een lengte van 360 roeden oftewel zes voorling. Een voorling was de afstand die men kon ploegen zonder de ploeg te keren. Was een ontginning succesvol, dan werden de kavels verlengd tot twaalf voorling; men spreekt van zes en twaalf voorlinghoeven. In Rijnland maakte men gebruik van een roede met een standaardmaat van twaalf Rijnlandse voet. De lengte van deze zgn. Rijnlandse roede staat nog steeds aangegeven op de voorgevel van het stadhuis van Leiden: 3 meter 77. Bij de ontginning werd echter ook wel gebruik gemaakt van roeden met een andere lengte, zoals de koningsroede die slechts 10 voet lang was. De kavels waren hierdoor 94 tot 113 meter breed en, voor een twaalf voorlinghoeve ontginning, 2250 tot 2700 meter lang. Aan het einde van de ontginning werd vaak een dijkje (kade) aangelegd om te voorkomen dat water van het, hoger liggende, onontgonnen veengebied op het land voor problemen zou zorgen.

De op deze manier gecreëerde landbouwgrond was geschikt voor het telen van graan. Dat de ontginning zeer succesvol was, is af te leiden uit de zeer aanzienlijke bedragen die de graaf in de dertiende eeuw ontving aan de belasting op graan (de korentiende) uit de ontgonnen wildernis. Zo succesvol was het systeem dat het werd geëxporteerd: in het begin van de 12e eeuw werden grote stukken wildernis in de buurt van de Duitse steden Bremen en Hamburg op deze wijze door Hollanders ontgonnen.

Pioniers aan het meer

In Holland was de ontginning van het veengebied in de 11e en 12e eeuw op zijn hoogtepunt. Omdat Zoetermeer volgens de botting-theorie uit de 10e eeuw stamt, moet het een vroege ontginning geweest zijn, wellicht uitgaande van bestaande bewoning aan het Zoetermeerse meer. Waar moeten wij die vroegste nederzetting zoeken?

In de omgeving van Zoetermeer is het originele verkavelingspatroon door de latere vervening en inpoldering minder goed te herkennen. We moeten hier uitgaan van de structuur van de hoofd(water-)wegen en dijken en van aanwijzingen op de vroegste kaarten van dit gebied. Zo is in archieffbronnen sprake van het 'oude kerkhof', dat gelokaliseerd moet worden aan de kruising van de Broekweg en de Zwaardslootseweg, tegenover waar nu de Sniep staat. Aangezien Zoetermeer een van de eerste ontginningen in de buurt geweest moet zijn, kunnen wij ervan uitgaan dat er geen ruimtegebrek was; wij zoeken dus een 12-voorlinghoeven ontginning met kavels van ca. 2700 meter. Met deze kennis gewapend komt er eigenlijk maar één gebied in aanmerking: het Lange Land. Dit is een, zelfs in het huidige stratenplan nog met enige moeite te

De 12-voorlinghoeven ontginning in het Lange Land geprojecteerd op een kaart uit 1950

Maaier met zeis in een psalmboek uit circa 1240

herkennen, lange strook land tussen de vroegere Broekweg (nu J.L. van Rijweg en Broekwegzijde, -schouw en -kade) in het westen en de Leidsewallenwetering in het oosten. Op de oudste kaarten van het gebied rond Zoetermeer, uit het begin van de 17e eeuw, wordt het Lange Land doorsneden door een waterweg, genaamd Aemt Heyndricksvaart. Gezien het wat kronkelige verloop van deze vaart is het mogelijk dat dit een overblijfsel van een

oorspronkelijk watertje is dat uit het moeras op het meer afwaterde. Wanneer men vanaf de Aemt Heyndricksvaart 1350 meter (650 Rijnlandse roeden) naar het noorden gaat, stuit men daar op een weg, de tweede weg genaamd; gaat men dezelfde afstand naar het zuiden dan treft men de huidige Dorpsstraat (Vlamingstraat) aan. In de breedte is in het Lange Land ruimte voor zes kavels (hoeven). Dit is een relatief klein aantal - de meeste Ope ontginningen zijn twaalf of meer hoeven breed. Het zou kunnen dat de ontginning oorspronkelijk groter was en dat het westelijke gedeelte bij een stormvloed door het Zoetermeerse meer is verzwolgen; iets soortgelijks is bekend van Rijnsaterwoude aan het Brassermeer. Een andere mogelijkheid is dat het aantal hoeven beperkt was omdat het Lange Land slechts een uitbreiding was van bestaande ontginningen langs de rand van het meer.

De ontginningsbasis en waarschijnlijk ook de boerderijen, bevonden zich ongeveer midden in het Lange Land. De kerk stond net buiten de ontginning, op een splitsing van (vaar-)wegen. De bewoningskern bevond zich dus op enige afstand van de huidige Dorpsstraat, en moet dus op een bepaald moment verplaatst zijn. Over deze verplaatsing zal het gaan in de volgende aflevering in deze serie.

Zoetermeer ruim 1000 jaar oud!

Marco MosseIman

Al enige tijd gaan we er vanuit dat Zoetermeer ruim voor het jaar 1000 aan de rand van het Zoetermeerse Meer moet zijn gesticht. Onder andere de vermelding van het dorp Soetermeer als betaler van de Botting (een zeer oude grafelijke belasting) is hier aanleiding voor. Tot nu toe waren er echter geen tastbare bewijzen die dit ondersteunden, maar de theorie is recent door de Archeologische Werkgroep Zoetermeer (AWZ) bevestigd. Een opgraving van de AWZ leverde bouw materiaal uit deze tijd op.

De Archeologische Werkgroep zoekt al jaren naar de oorsprong van Zoetermeer. Een belangrijke bron van informatie wordt daarbij gevormd door de zogenaamde daliegaten. Dit zijn gaten die de eerste bewoners van Zoetermeer groeven om zeeklei te delven. Deze klei was rijk aan mineralen en werd daarom gebruikt om de zure en onvruchtbare veengrond geschikt te maken voor landbouw. De klei was dus een soort kunstmest.

De klei bevond zich echter op grote diepte en om de klei te bereiken moest men eerst door een circa vijf meter dikke veenlaag heen graven. Waarschijnlijk deed men dit voor een groot deel met baggerbeugels. Nadat de klei was gebolven werden de reusachtige 'kraters' weer dichtgegooid met veen en huishoudelijk afval. Onder in de daliegaten bevinden zich dus soms voorwerpen uit de tijd waarin ze ontstonden, zoals bijvoorbeeld etensresten en oude kookpotten. Daarom zijn de daliegaten voor archeologen reuze interessant.

Tegenwoordig is in Zoetermeer het veen op de meeste plaatsen verdwenen. Daardoor ligt de zeeklei bijna overal aan de oppervlakte. De daliegaten zijn in de grijze kleigrond te herkennen als ronde, bruine veenplekken. Deze plekken hebben soms wel een doorsnede van zes meter of meer!

Tijdens bouwwerkzaamheden komen met enige regelmaat daliegaten aan het licht. Tussen 1985 en 1996 zijn er in Zoetermeer al ongeveer vijftien teruggevonden. Deze zijn ook door de AWZ onderzocht. Op oude luchtfoto's zijn er echter nog veel meer te herkennen.

De daliegaten zijn de enige overblijfselen van het oudste Zoetermeer, ze leveren overwegend materiaal op van rond 1250. Daarom gaan we er vanuit dat deze daliegaten uit de dertiende eeuw stammen. Vanwege de ligging van de gaten kunnen we concluderen dat de verschillende bewoningkernen waar ze bij hoorden ten Zuidosten van het toenmalige Zoetermeerse Meer hebben gelegen (Zoetermeer), en langs de Zegwaartse- en Rokkeveenseweg (Zegwaart en Rokkeveen). Van deze eerste dorpen, die op het (inmiddels afgegraven) veen lagen, is helaas (nog) niets teruggevonden.

Enkele jaren geleden heeft de AWZ op de hoek van de Europaweg en de Zwaardslotseweg een paar nieuwe daliegaten onderzocht. Op deze plaats staat nu het Woonhart. In deze daliegaten is iets bijzonders gevonden. De daliegaten werden op deze plaats eigenlijk helemaal niet verwacht. In deze gaten werd weliswaar geen aardewerk aangetroffen, maar wel vonden de archeologen een eikenhouten paal. Deze paal is aan de buitenzijde bedekt met een dun laagje houtskool, en dat is een aanwijzing dat het gaat om een stuk bouw materiaal. De paal is namelijk opzettelijk in het vuur gehouden. Het laagje kool beschermde de paal tegen wegroten in de grond! Deze methode gebruikte men vroeger om ondergronds bouw hout te verduurzamen.

Een groot voordeel van hout is dat de kapdatum redelijk exact te bepalen is. Hout neemt tijdens de groei namelijk koolstofatomen uit de lucht op. Een deel van deze koolstofatomen (C-14) is van nature licht radioactief. Vanaf het moment dat deze koolstofatomen in het hout worden vastgelegd, neemt de radioactiviteit echter langzaam af. Door te meten hoeveel van de radioactiviteit nog aanwezig is, kan vrij nauwkeurig worden bepaald hoe oud het stuk hout is. De Archeologische Werkgroep heeft een dergelijk C-14 onderzoek uit laten voeren door de Rijksuniversiteit in Groningen. Uit het onderzoek blijkt dat het hout dateert uit circa 980 na Chr. Dit is zeer spectaculair, omdat de opgegraven daliegaten hiermee tweehonderd jaar ouder blijken dan de in 1985 en 1991 aangetroffen daliegaten! Ook bevestigt het onze theorie over het ontstaan van Zoetermeer. Hierover leest u trouwens meer in de serie artikelen van Bouke Tuinstra.

KAMERBEEK
MAKELAARS

079 316 77 71

**Huis kopen?
Huis verkopen?**

Sprekend verleden in gesprek met Mies Boonekamp-van Haastert

Ria Moers-de Vree en Nelleke van Wijk-Moers.

Mies Boonekamp-van Haastert is afkomstig uit een echte boerenfamilie die generaties lang in de Meerpolder heeft gewoond. De vader van Mies is boer geworden op de Voorweg 112, nu bouwspeelplaats. Hier is Mies in 1921 geboren. Na de oorlog is zij getrouwd met Jan Boonekamp, een tuinder aan de Voorweg.

"Mijn vader werd ziek en kreeg gewrichtsreumatiek met hele hoge koortsen erbij. Hij is maar een week ziek geweest. Maar ja, er was toen nog geen penicilline dus de koorts konden ze niet overwinnen. Hij is werkelijk, wat later ook gezegd is, aan de koorts overleden. Maar niet aan de werkelijke ziekte. In een week tijd heeft hij nog zoveel dingen geregeld, voor mijn moeder, want hij wist dat hij er niet doorheen kwam. En toen heeft hij echt duidelijk gemaakt hoe hij zag hoe zij verder moest gaan. Hij bepaalde wie de voogd van zijn kinderen werd. Dat werd zijn broer uit de Meerpolder. En we hadden een heel goeie man, die bij ons werkte, dat was Jaap Berk. En hij zegt: "Die betaal je maar wat meer, dan kan die de zaak elke dag op zich nemen." Met mijn broer Kees, die toen 15 jaar was. Zo heeft hij dat beslist. En dat is allemaal heel goed verlopen. Ja, mijn moeder was het daar volkomen mee eens. En mijn vader had een heldere kijk hoe hij dat moest aanpakken. En dat was onvoorstelbaar als je toch zo jong bent. Hij was net 40 geweest. Hij was 4 januari 40 geworden en in februari is hij overleden. In een week tijd".

Weck-kijken

We slachten altijd zelf en dat vond ik verschrikkelijk, want ik lustte helemaal geen spek. Maar ja, je moest toch een boterham eten natuurlijk, want je moest sterk worden. En als dat slachtvlees dan op was, dan kwamen slager Knijnenburg en slager Vollebregt. Mijn moeder kocht dan vijf pond lappen. Dat vonden we heerlijk, dat het vlees van de slacht eindelijk eens op was. Toen ging alles in het zout. Pekelvlees had je ontzettend veel. Dan ging je wecken en dat was al een hele vooruitgang. Want dan was het ook vers uit de glazen en dat ging heel goed. Het vlees ging je eerst helemaal lekker aanbraden, de jus er ook in en dan de ringen erop en klemmen erop en dan ging het in die potten en dan werd het geweekt. Die weckpotten deed je in het waterfornuis. In een waterfornuis ging 40 à 60 liter water en daar konden achttien tweeliter potten tegelijk in. Dat fornuis stookte je altijd met takkenbossen want je had vreselijk veel bomen om het huis. Die werden altijd in het najaar gesnoeid. Dan werden er takkenbossen van gemaakt, bij elkaar gebonden en dat stookte je voor dat waterfornuis. Die potten gingen dus in het waterfornuis. En dan had je een

thermometer. Dat ging aan de kook, tot 100 graden, dan moest je het temperen en dan moest je het vuur een beetje terughalen en dan moest het twee uur steriliseren. En dat kon je eindelijk bewaren want het is helemaal vacuüm getrokken. Vlees had daar twee uur voor nodig. Groente ging korter, bonen moest ook altijd nogal lang. Maar je had er ook met een kwartiertje, hè. Doperwtjes was een kwartiertje. En trots op de inmaak! Want als er visite kwam, dat ging dan naar de kelder om de inmaak te bekijken. Dan stonden de potten op zo'n muur in die kelder. En ze stonden allemaal met 3 potten naast elkaar. En dan penen, doperwtjes en vlees. Weck-kijken was het dan, hè. Dan ging mijn moeder met de tantes naar de kelder. Iedereen was er trots op wat ze allemaal gedaan hadden. Maar we hadden ook bessensap en al die dingen meer. En als er zo één open ging dan gaf dat een hoop rommel. Want vroeger lakten ze die potten met bessensap dicht. Een kurk erop en lak eromheen. Maar ja, als er toch enigszins lucht bijkwam dan ging dat gisten en dan sprong die open. Nou, dan had je een troep! Al die bessen. Dat zat tot aan het plafond toe, hoor. Dat was allemaal gewit en dat kreeg je er nooit meer af. Maar het ging veel goedelijker, hè. Eigenlijk veel rustiger, de tijd werd er voor genomen. En je was altijd bezig. Tot 's avonds als je naar bed toe ging. Doperwten, nou dan ging je eerst anderhalve dag of nog langer doperwten plukken. En dan nog pellen, nou dan moest de hele familie helpen, hoor. En die doperwten waren allemaal niet gelijk goed. Je moest ook nog de goeie eruit plukken. Er moesten geen wormpjes in zitten. Als er maar één wormpje in het

Boerderij Voorweg 112 'Het land is niet ondankbaar'

Jacobus van Haastert en
Engelbertha Groenewegen

glas terecht kwam, dan gingen ze open. Dus we moesten goed kijken of het gave erwten waren.

's Avonds gingen we met z'n allen erwten pellen en dan innaken. Het was wel gezellig hoor.

In nood

Ik ben eerst twee jaar naar de naaischool geweest. Bij de kloosterzusters. Het ging hartstikke goed en ik deed het graag en ik was thuis niet zo nodig en toen mocht ik een tweede jaar ook. Voor coupeuse ben ik opgegaan, en heb ik examen gedaan. Ja, dat was al heel wat. Daar was ik

heel blij mee. Maar ja, ik was het derde meisje thuis en toen had je het natuurlijk. Mijn oudste zus hoefde niet ergens te helpen, dus die bleef bij mijn moeder. Mijn tweede zus was thuis en ik moest 'in nood' helpen bij de familie De Koning in Nootdorp. Dat was een tuinderij. Ik zou er maar voor vier weken naartoe gaan want dan zou het eigen meisje wel weer terugkomen. Nou, ik had het er heel goed naar mijn zin en toen is het eigen meisje naar een ander gegaan, want die zat ook om hulp verlegen. En ik ben daar uiteindelijk vier jaar gebleven. Van vier weken werd het vier jaar! Ik was daar voor dag en nacht en ik was hulp in de huishouding en ik naaide veel. En ik kon goed naaien, natuurlijk. Toen heb ik al besloten, ik trouw nooit met een boer. Want ik moest thuis melken en daar had ik een verschrikkelijke hekel aan. Aan het melken niet, maar je moest altijd om halfvier thuis zijn. En waar je ook was, je moest om halfvier thuis zijn. En ik deed het ook helemaal niet graag. En toen ben ik bij een tuindersgezin gekomen en dat vond ik veel interessanter en ik dacht: ik trouw nooit met een boer!

Ik ben in 1938 naar Nootdorp gegaan en in 1942 ben ik weer thuis gekomen want toen gingen mijn twee oudste zussen trouwen. En dat was een vreselijke verandering. In Nootdorp had ik een eigen kamertje, een heerlijk kamertje, je sliep alleen. Ik kwam thuis en toen moest ik bij mijn moeder slapen. In een bedstee. Mijn moeder wilde absoluut niet alleen slapen. Dat heeft ze nooit gewild, ze wilde altijd gezelschap hebben. Daar zag ik verschrikkelijk tegen op, maar je doet het. De jongens gingen altijd weg, die waren ouder, die gingen kaarten hier en daar. En zondagavond gingen we dikwijls liedjes zingen. Lekker om de kachel heen. Want de meisjes, die mochten zondagavond niet weg. Dus die waren altijd thuis. En dan kon mijn moeder echt lekker vertellen. Over de eerste wereldoorlog en wat ze allemaal beleefd heeft en zulke dingen. Af en toe was het best gezellig, hoor. Het was altijd een warm gevoel, dat weet ik echt nog van thuis. We hadden een schat van een moeder, heel goed van karakter. Maar ja, die toch haar gezin vreselijk bij elkaar gehouden heeft.

Hongerwinter

Je had tijdens de oorlog van alles genoeg te eten maar van de andere kant leefde je altijd in spanning. Je deed dingen wat niet mocht, zoals illegaal slachten. Mijn oudste broer Piet en ik zorgden daarvoor. En mijn zus Sjaan hielp er wel eens aan. Maar als het erop aankwam van handel en dergelijke en doen, dan

De kinderen van J. v. Haastert en E. v. Haastert-Groenewegen, staande Mies, Cor, Piet en Toos, zittend Jan, Ploon, Kees en Jeanne, vooraan Bep en Rie

Vader Jacobus van Haastert met zoon Kees op de slee, enkele weken voor het overlijden van Jacobus

namen wij dat op ons. En mijn moeder mocht er helemaal niks van weten, die kon er niet van slapen, die maakte zich zo zenuwachtig. Dus als er wat geslacht ging worden, dan ging ik gewoon met mijn moeder naar bed toe en dan bleef ik wakker. En als ik dan dacht: 'mijn moeder slaapt' dan had ik mijn kleren al klaar liggen en dan ging ik er voorzichtig uit en dan gingen we alles braden, Sjaan en ik. Maar zo ging dat. En Piet nam de verantwoording. Als er wat gebeurde, dan werd hij opgepakt. En de anderen wisten het ook niet. Veel beter, dat was veel beter. Maar het geeft veel spanning. Ik heb veel spanning gehad. Het was echt een heel zware tijd. Elke dag al die mensen en al die klaag. Dat viel ook niet mee. De mensen die zo mager waren, dat was best ontzettend moeilijk hoor. Dat was helemaal de hongerwinter. Toen hebben we toestemming gehad van de controleur om na het dorsen tarwe uit te mogen delen. Wat een mensen! Ik heb eens zo'n schatting gemaakt, want ik kon uit de kamer er zo op kijken, ik dacht iets van 300, 350 mensen. En toen was het op, hè. Je had nog door kunnen gaan. En ze hoorden het van elkaar, tot alles weer op was. Ze bleven komen. Je kende die mensen helemaal niet. Je maakte er ook geen contact mee. Dat kon je beter niet doen."

Achter de boerderij Voorweg 112,
bij de hooiberg Cor en Piet van
Haastert, rechts Jaap Berk

Bron afbeeldingen Van Meer en Moer:

Veenkussen, H. van der Linden,
Algemene Geschiedenis der Nederlanden 1982.
Topografische kaart Zoetermeer uit 1950 blad 30H.
Maaier met zeis, Koninklijke Bibliotheek Brussel.

Oproep

De redactie zoekt een medewerker voor de opmaak van het blad. Enige ervaring met Pagenaker of de bereidheid in het aanleren daarvan, wordt verlangd.

Rectificatie

Helaas zijn er enige fouten geslopen in het overnemen van het onderdeel 'Organisatiekosten' van de 'Resultaatrekening-1999'. In 't Seghen Waert van april 2000 pag. 31. Het totaal van de Lasten is wel juist. De kolom Organisatiekosten had moeten luiden:

	werkelijk 1999	begroting 1999
bureaunkosten	3270,-	3000,-
promotie / reclame	218,-	1000,-
verenigingsblad	12576,-	12000,-
lidmaatschappen	189,-	350,-
kopieerapparatuur	1867,-	-----
zaalhuur	360,-	-----
advocaatkosten	2468,-	-----
3 vlaggen HGOS	1029,-	-----
afschrijvingen	1458,-	1000,-
	-----	-----
totaal organisatiekosten	23435,-	17350,-

Notitie van de penningmeester:

In afwijking van de begroting 1999 zijn o.a. de volgende uitgaven verricht.
Advocaatkosten: opstellen samenwerkingsovereenkomst, wijziging statuten enz. in verband met afscheiding museum. Aankoop drie vlaggen voor het Historisch Genootschap Oud Soetermeer.

Overzicht van publicaties van het HGOS

Het Historisch Genootschap heeft in de afgelopen 20 jaar vele publicaties uitgegeven. De volgende daarvan zijn nog verkrijgbaar:

Reeks: Historische straten in Zoetermeer: Stationsstraat /R. Grootveld, B. Koopmans, 1995 f. 5,-. Boekje over monumenten en beeldbepalende gebouwen i.s.m. de gemeente Zoetermeer.

Gebundeld Verleden, 1989 f. 10,-.
Jubileumboek van het H.G.O.S. met artikelen over 20e-eeuwse geschiedenis, herdrukt in 1993.

Over de oorlog gesproken: Zoetermeer 1940-1945 / R. Grootveld, T. Vermeulen, 1990 f. 10,-.
Boekje met interviewfragmenten, i.s.m. Drukkerij Ribberink.

Het Huis te Palenstein in Zegwaart, 1993 f. 15,-.
Boek over het historisch en archeologisch onderzoek naar dit kasteel.

Samen onder een dak / R. Grootveld, B. Koopmans, 1995 f. 10,-.
Boekje over de geschiedenis van de Adventkerksgemeente en de Remonstrantse kerk in opdracht van de Adventkerksgemeente.

Over de Reguliersdam, 1997 f. 20,-.
Boek over het historisch en archeologisch onderzoek naar de Zoetermeerse overtoom.

Zeventien Zoetermeerse kerken / S. Langeveld, 1998 f. 7,50.
Boekje over kerkgebouwen t.g.v. Monumentendag i.s.m. gemeente Zoetermeer.

Aan de rand van Den Hoom / P. van Donburg, R. Grootveld, 1999 f. 7,50.
Brochure over het historisch en archeologisch onderzoek naar het perceel Den Hoom 2.

Een Juweel van een Heilige / M. Mosselman, 1999 f. 7,50.
Brochure over het historisch en archeologisch onderzoek naar het perceel Dorpsstraat 77.

Dorp in Oorlog, Zoetermeer 1940-1945 / T. Vermeulen, 2000 f. 48,95. Boek over de tweede wereldoorlog i.s.m. het Gemeentearchief Zoetermeer.

Op woensdagmiddag tussen 14.00 en 17.00 uur zijn de boeken te koop bij het Historisch Genootschap Oud Zoetermeer Dorpsstraat 7, 2712 AB Zoetermeer, na 16.00 uur zij-ingang.

Telefonisch bestellen kan ook: tel. 079 319 06 83.
Bij verzending betaalt u fl. 6,- extra.

ARTOTHEEK **'DE VLAMING'**

Verhuur

beeldende

kunst

Voor bedrijven en particulieren

Vlamingstraat 2a
2712 BZ Zoetermeer
Telefoon 079 3169551

De adverteerders en de hierna genoemde bedrijven maken het met hun financiële steun mede mogelijk dit blad uit te geven.

Van As Makelaardij bv

Eerste Stationsstraat 61, tel. 079-316 44 45

'De Gulle Bottelier' Boonekamp

Dorpsstraat 130, tel. 079-316 38 02

Bouwmarkt De Bouwhof

Edisonstraat 88, tel. 079-331 07 00

Cameraat IJzerwaren

Eerste Stationsstraat 48, tel. 079-316 37 31

Carrosseriefabriek Joost Lambo bv

Koperstraat 40, tel. 079-363 44 44

Het Fluitschip historisch onderzoeks-
en adviesbureau, tel. (079) 316 78 46

Henneken Radio en TV

Den Hoorn 7, tel. 079-316 24 90

Linhout Foto Video

Dorpsstraat 68, tel. 079-316 30 84

Van Oosterom Schoen en Mode

Dorpsstraat 107, tel. 079-316 30 29

Roos Kantoorboekhandel

Dorpsstraat 155, tel. 079-316 35 80

Rooskleurig Dorpsstraat 165,

tel. 079-316 60 09

Rové Verlichting 1e Stationsstraat 3

tel. 079-316 64 88

Schoenen Van Veen

Dorpsstraat 83, tel. 079-316 31 65

Slagerij Vollebregt

Dorpsstraat 127, tel. 079-316 35 25

Personenvervoer Van der Slik

Blauwroodlaan 296, tel. 361 61 61

Veenstra Promenade Juwelier

Promenade 254, tel. 079-341 14 96

Verlaan Verfspecialzaak

Vlamingstraat 5, tel. 079-316 34 76

Van Waaij Wonen

Coppeliashouw 30, tel. 079-343 53 30

van Brero makelaardij

Uw woning verkopen?

• Marsha Jonkhoff • Lex van Brero • Marga v. Veen • Karin van der Wees • Michel Breugem •

Wij zorgen ervoor!

*Gratis waardebepaling aan huis
door beëdigd makelaar-taxateur-lid NVM*

079 - 316 00 61

Informatie:
Dorpstraat 14
hoek Nicolaasplein
2712 AK Zoetermeer
Tel: 079 - 3160061
Fax 079 - 3160026

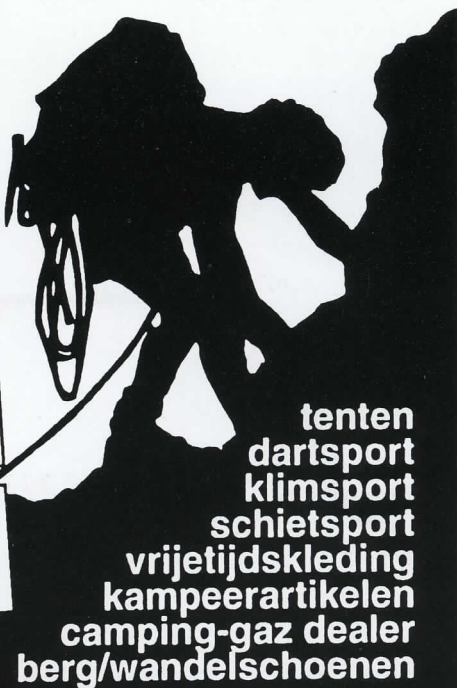
Het avontuur begint bij Dump van Herwijnen

Voor alles wat met avontuur te maken heeft
moet je bij Van Herwijnen zijn.
Dus kom naar de Dorpsstraat 66
voor een complete uitrusting!
Zowel voor jouw actieve hobby
of jouw actieve vakantie!

Een compleet assortiment

Aantrekkelijk geprijsd

Ook voor campingsport,
messen, overlevingssets...

tenten
dartsport
klimsport
schietsport
vrijtijdsleding
kampeerartikelen
camping-gaz dealer
berg/wandelschoenen

dump
van Herwijnen
SINDS 1891

Dorpsstraat 66 Zoetermeer Telefoon 079 - 3163551